

HAR FORFØRT VERDEN. Selv de mest innbitte myteknuserne må innrømme at Norge er en spektakulær suksesshistorie i nasjonal merkevarebygging.

Tre myter om Norge

Kronikk

NINA WITOSZEK
professor, Senter for utvikling og miljø, Universitetet i Oslo

ATLE MIDTTUN
professor, Institutt for innovasjon og økonomisk organisering, Handelshøyskolen BI

Tre norske myter. I de siste par tiårene har Norge forført verden og seg selv med tre karismatiske myter: Den første, støttet av FN, dreier seg om Norge som «verdens beste land å leve i».

Den andre forteller om Norge som «godhetsregimet», som internasjonal sponsor av bærekraftig utvikling og fred.

Den tredje dreier seg om Norge som en «edel outsider», som nekter å la seg styre av de vestlige stormakters kyniske realpolitikk.

Spektakulær suksesshistorie. Selv de mest innbitte myteknuserne må innrømme at Norge er en spektakulær suksesshistorie i nasjonal merkevarebygging. Sir Crispin Tickell, den kjente britiske parlamentariker, har nylig observert at «Nordmennene har tilranet seg alle gode formål og er nå planetens Robin Hood. Ærlig talt er det litt irriterende for oss briter å se at tidligere barbariske vikinger har frastjålet oss vår siviliserende misjon!».

Hvis man legger til at selv CNNs værmelding nå ikke lenger lister Stockholm, men derimot Oslo, er Norges moralske hegemoni komplett. Eller er det så vel?

Distriktseldoradoet Norge. Alle tre myter har provosert frem kritiske angrep. Norge er kanskje det beste landet å leve i, men ifølge Frp-velgere: For tapere og ikke vinnere. Få land kan matche mer enn 20 % av arbeidsstyrken på støtteordninger, samtidig som folkehelsestand tilstanden målt i levealder er meget god.

Dessuten kan få land komme i nærheten av norsk distriktsstøtte og landbrukssubsidier for utkantøkonomien. Oljen tillater dette distrikteldorado uten store byrder for de arbeidsføre, som trives med å se at «taperne» har det godt. (Begrepet «taperne» er forresten tabubelagt).

Politisk uvirkelighet. Den andre myten – om Norge som bistandssupermakt – er blitt slaktet av blant andre professor Terje Tvedt. Ifølge Tvedt lever Norge i en politisk uvirkelighet, hvor utenrikspolitikk er blitt erstattet med trøstende Sørpolitikk. Den tredje utopien – om Norges edle outsiderrolle – er blitt konsekvent kritisert av stortingspresident Thorbjørn Jagland, som argumenterer for at Finland, nå innenfor EU, oppnår

større gjennomslag for humanitære tiltak enn outsider-Norge (Aftenposten 13. mars).

Den seneste arenaen for norsk mytebygging er klimapolitikken. «Godhetsminister» Erik Solheim kom hjem fra Bali med tre slagkraftige handlingsstrategier: 1) Han skal kjøpe regnskog i Latin-Amerika og verne den med norske oljemilliarder. 2) Han skal redde verden ved å utvikle ny CO₂-renseteknologi på Kårstø og Mongstad. 3) Han skal fremme banebrytende «grønn» norsk skipsfart for å vise vei for alle andre.

En mytisk fasade. Hver av disse tre strategiene lyder som nye forførende byggestener i den mytiske fasaden til det norske godhetsregimet. Men de illustrerer også hvor lett høyverdige prosjekter kan lede til tap av penger og troverdighet.

Regnskogkjøpet kan ende i generøs dumhet: CO₂-innfangning kan lett innebære en øvelse i astronautisk megalomani; og skipsfartens miljøprosjektet kan føre til bortkastet «jomfruelighet» eller dydig tap av markedsposisjoner.

Kjøp av regnskog for å verne den figurerer på miljøvernernes ønskeliste, og støttes også av enkelte regnskogsland. I prinsippet er tanken god: Den innebærer overføringer av kapital fra rike til fattige land, og kan potensielt sikre en viktig brikke i løsningen av CO₂-problemet. Men her er det også mange politiske skjær i sjøen:

Regnskogkjøp er forsøkt tidligere med privat amerikansk «miljøkapital», og det hele endte med at pengene ble borte og sinte lokale bønder brente opp deler av skogen. Det kan åpenbart være meget kontroversielt at utenlandske «kapitalister» blander seg inn i andre nasjoners vernepolitikk.

Umodne demokratier.

Hva ville vi sagt her i Norge hvis Bush-administrasjonen hadde grepet inn og sponset et sterkere vern av Trillemarka, eller arabiske oljefond hadde støttet opp om verving av norske ulvestammer? Regnskogene befinner seg i regioner med umodne demokratier, der nye ledere kan snu alt på hodet når som helst. Hvorfor ikke en leieavtale i stedet for regnskogkjøp?

Da vil land som Ecuador eller Peru være mer motivert til å oppfylle avtalen over tid. For å unngå å havne som generøse idioter bør vi leie fremfor å eie og dessuten involvere andre aktører som er tunge nok til å stramme opp uforutsigbare ledere.

Astronautisk stormannsgalskap. Jens Stoltenberg kalte CO₂-rensing av gasskraftverkene på Mongstad og Kårstø for en «månelanding» der Norge gjør et teknologisk

gjennombrud for å redde verden fra CO₂. Statsministeren vil kopiere suksessen fra oljeindustrien der Norge ble verdensmester i dypvannsteknologi.

Problemet er at vi klarte dette gjennom utallige prosjekter over flere tiår. Utfordringen med månelandingen er at vi bare har to kraftverk å utvikle innfangningsteknologien på. Her trengs åpenbart flere innfangningsprosjekter, og da gjerne i vekstmarkeder som Kina.

Det er også forbausende at Regjeringen ikke nevner andre muligheter der Norge kan spille en mer realistisk rolle i løsning av Europas klimaklemme. Hvorfor ikke kaste seg inn i fornybar energiproduksjon fra vindkraft i Nordsjøen? Til tross for offshoreteknologi og vindressurser i verdensklassen, har Norge hatt blant Europas svakeste satsinger på ny fornybar energi.

I motsetning til CO₂-fangning, her kan vi utvikle teknologi gjennom mange prosjekter over lang tid. Mens månelanding for å redde verden kan virke som en astronautisk megalomani, fremstår mer beskjedne sprang for å redde Europa som et mer gjennomførbart foretagende.

Bortkastet dyd. Skipsfartssatsingen med fokus på verdensmesterskap i miljøorientering, knytter norske politiske ambisjoner til en stolt og tradisjonsrik norsk næring. Men «overdydig» miljøpolitikk kan føre til tap av markedsposisjoner.

Norge har riktignok særlige nisjemarkeder i oljebasert shipping der man kan stille avanserte miljøkrav. I markeder der den internasjonale konkurransen er langt mer brutal, vil det å påtvinge

norsk skipsfart høye miljøstandarder være et heroisk skritt på vei mot kommersiell kamikaze.

Her må man gå mye smartere til verks, for eksempel gjennom utenrikspolitisk lobbying og mobilisering av offentlig og privat kjøpermakt.

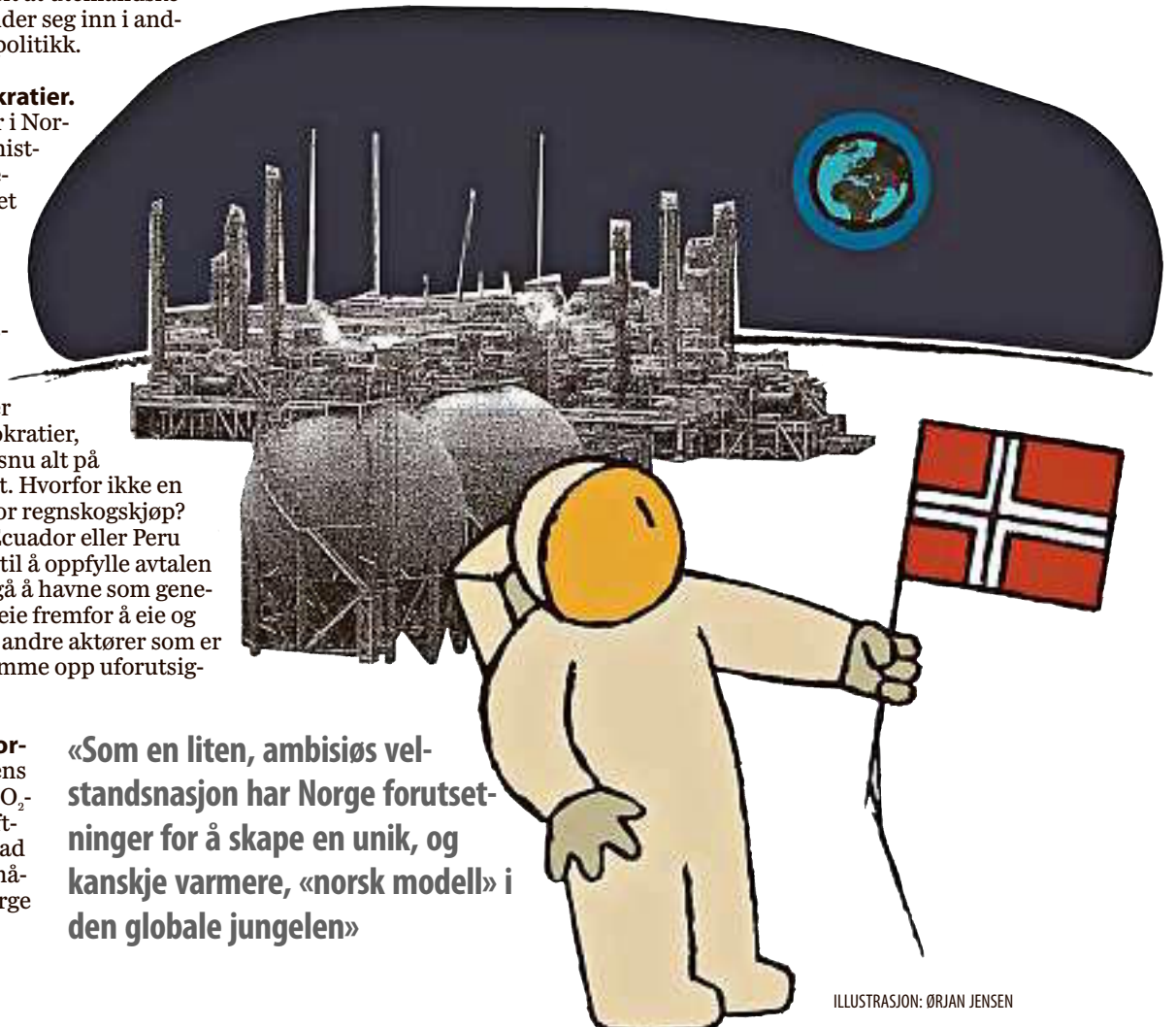
Den norske modellen. Den store polsk-britiske forfatteren Joseph Conrad sa at man må følge sine drømmer og kaste illusjonene. De største gjennomslag i verden er skapt av nasjoner som konsekvent har fulgt sine drømmer: England med sin siviliserende misjon, og USA med den amerikanske drømmen om frihet, rikdom og berømmelse. Begge drømmene kunne realiseres takket være stormaktsstatus. Og begge drømmer ble kompromittert gjennom stormaktenes utskielser.

Norges fordel ligger i at vår «godhetsdrøm» ikke undermineres av en usympatisk imperialistisk agenda.

Men her ligger også Norges svakhet: Vi er avhengig av tyngre medspillere. Det betyr ikke at Norge skal gi opp drømmen; bare at vi forlater illusjonen om solospill og moralsk hegemoni.

Har forutsetningene. Som en liten, ambisiøs velstandsnaasjon har Norge forutsetninger for å skape en unik, og kanskje varmere, «norsk modell» i den globale jungelen, men bare dersom vi kombinerer godhetsdrømmen med kreativ realisme. Hvis ikke, rammes vi lett av den engelske dikteren W.H. Audens ironiske bemerkning:

«Vi er her på jorden for å hjelpe de andre. Hva i helvete de andre er her for, vet vi ikke.»

ILLUSTRASJON: ØRJAN JENSEN

«Som en liten, ambisiøs velstandsnaasjon har Norge forutsetninger for å skape en unik, og kanskje varmere, «norsk modell» i den globale jungelen»

Debatt Si ;D

I dag kan du lese vinnerinnlegget i Si ;Ds store konkurranse om forholdet mellom tenåringer og foreldre!
Kultur side 39

Debatt Leserforum

Også på nett skal vi bli gjenkjent som Aftenposten, skriver nyhetsredaktør Ole Erik Almlid.
Kultur side 22